

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

De vehiculatione Italiae Remissa à Nerva juxta ejus Nummum. Idem sigillatim expensus. Selecta quaedam de Rei Vehiculariae apud Romanos nominibus, origine, modo, praepositis, oneribus, remissione, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

*Quingent a mox Reipublica talenta fore
EX QUADRAGESIMA, quam excogitarat Euri-
pides.*

De VEHI-
CULATIO-
NE Remissa.

Ad simile genus Munificentiae à Galba profectae plurima referri possunt in Nummis Caesarianis consignata, quae aliunde nesciremus. Cujusmodi VEHICULATIO ITALIAE REMISSA à Nerva, juxta praeclearum ejusdem Nummum vulgo apud Antiquarios obvium, cum duobus Mulis pascentibus, & quem commemorarunt etiam ad Spartianum viri summi. Quamquam & majorem adhuc lucem mereatur, quam ei hactenus adlata est, & hic nobis aliquod spicilegium reliquerint viri longe doctissimi, parum alias inter se concordantes, qui ad Historiam Augustam, vel nuper ad Codicem Theodosianum rem Romanorum Vehiculariam adtigere. Neque pigebit proinde Nummum ipsum etiam si obvium hic subjicere.

VEHICULATIONE | Ac primo inde discimus, nec aliunde quod sciam, Vehiculationem Romanis dictam, quae alias Vehicularis Cursus, Vehicularium munus, res Vehicularia, Vehicula publica, Cursus item & Cursus publicus dicebatur. Iis autem aliisque adhuc vocibus designabantur, ut nosti, disposita locis publicis per Italiam ac
Pro-

Provincias animalia seu Vehicula in publicos & privatos etiam nonnunquam usus. Originem autem illius Vehiculationis vulgo ab Augusto repetunt viri summi; quæ tamen paullo altius arcessenda est. Magistratus olim Romani ad Exercitus & Provincias profecturi, Mullis, Tabernaculis, aliisque instrumentis itineris è publico instruebantur. Soli Legati, qui repente aliquo mittebantur, singula jumenta per oppida, qua iter faciendum erat, exigebant. Primus L. Postumius Consul Anno V. C. DLXXXI. iturus in Campaniam ad agrum publicum à privato terminandum, Prænestinis infensus, cum publicum sibi hospitium, tum jumenta parata, quum inde exiret, imperavit. Inde similis continuo & major etiam licentia usurpata à sequentibus Magistratibus. Livius, ubi superiora commemorasset, *jus velut probato exemplo Magistratibus fecit graviorum in dies talis generis imperiorum.* Ergo prima illa origo rei Vehiculariæ impensis sociorum ac privatorum; quam à principio tenues essent & extraordinariæ, occasione subitarum Legationum, dein sola libidine ac licentia Magistratum niterentur: Ab Augusto postea, quo celerius nosceret statum Provinciarum, Vehicula per publicas vias disposita, atque ita inductus Vehicularis Cursus, hinc inde ad Principem aut à Principe commeantium; quam eandem moris hujus causam & originem secus Trajano tribuit Victor. Manfit autem illa *Vehiculatio*, sub sequentibus Cæsaribus, sed variis subinde mutationibus obnoxia; dum eadem à privatis ad fiscum translata, aut ejus onere sublevatæ certæ tantum Provinciæ, aut plures leges identidem latæ, quibus ejusmodi Vehiculationis commodis & incommodis consultum; cautum de provisu, cura, alimentis Animalium publicorum; & restricta vel ampliata

Arcan.
Hist. c. 30.

pliata iisdem utendi licentia. Insignis autem de Cursu Publico apud Procopium locus, quem præterierunt viri docti, ubi docet eum ab Imperatoribus institutum, cum ut hostium aut aliorum seditiones nuntiarent id genus Cursores, tum ut annua Vestigalia portarent. In via unius diei octo circiter Stabula, ad minimum quinque; in singulis Stabulis Equos quadraginta dispositos existisse, unde cursu diurno decem dierum viam metiri poterant Cursores, inde autem privatorum commoda ob promercales fructus, quos alendis Equis & Stabulariis vendebant Quæstoribus: sublato autem passim illum Cursum à Justiniano, aut imminutum, ut in Ægypto & Oriente reliquo. excepta in Persidem via, Stabulorum numerum; eumque insuper ab Equis ad Asinos redactum. Minus accurate autem ibi vir doctus *δρόμον δημόσιον* per *Veredarios* reddit, qui pars tantum erant publici Cursus à Romanis Imperatoribus antiquitus constituti, de quo agit ibi Procopius, quum constaret præterea ex *Quadrigis*, *Rhedis*, *Birotis*, *Clabulis*, aliisque animalibus præter Equos, *Mulis* puta, *Bobus*, *Asinis*, & de quibus omnibus proinde agitur in Cod. Theodosiano sub titulo de *Cursu Publico*. Quamquam sub Justiniano ætate Procopii ad *Veredarios* redactus mihi videatur idem Cursus, sublato publicorum aliorum Animalium ac Vehiculorum eam in rem usu, (quod etiam sub Juliano contigisse tradit Socrates, ut infra dicitur) ac omissus proinde videas à Treboniano superiorum Imperatorum Constitutiones, quibus de *Quadrigis*, *Rhedis* *Mularibus*, *Birotis*, *Jumentorum* numero quibus traherentur, aliisque id genus sub eodem titulo *Publici Cursus* agebatur. Unde etiam alibi idem Procopius meminit *καταλυσιμὰ τῶν Veredarίων* *Diversorii Veredariorum*. Cæterum neque

Edif. l. v.

neque accedere possum alteri viro doctissimo, qui *Vehicularium Cursum* eatenus à *Cursu Publico* distinguit, ut Jac. Gothofr. ad C. Th. T. v. p. 200. priori dicta tantum proprie *Vehicula*, posteriori autem cum *Vehicula* tum *Veredos* designari existimet. De ultimo liquet: de altero eundem etiam vocis usum satis arguunt cum *Vehicula*, quæ Suetonio dicitur disposuisse Augustus, quo ipso tamen Publici Cursus ac proinde etiam Veredorum originem idem vir doctus alibi ad illum refert; tum *Vehicularis Cursus*, *Munus Vehicularium*, *Cursus Publicus* promiscue usurpata apud Historiæ Augustæ Scriptores; tum auctoritas Jurisconsulti, cui *Patrimonii sunt munera rei Vehicularia*, quo in genere *onus publici Cursus* designatur, prout ipsemet vir doctus immemor alterius notationis eadem verba alicubi interpretatur. Sic ὄχημα Græcis promiscue de Vehiculatione illa, seu Veredis seu Rhedis usurpetur. *Angarias* quidem à *Veredis* aperte distinguit Julianus peculiari lege, qua per Sardiniam Cursus publici rationem disponit. Quamquam & *Vehicula* etiam ac *Veredos* haud obscure se jungi videam à Valentiniano ea Constitutione, qua vetat *Veredos aptari Vehiculis*; restricta tum nempe ad vulgarem usum horum significatione; sicut alia lege rursus per *Vehicula*, solæ *Rhedæ Mulares* eadem designantur. Qua ratione etiam factum observo, ut *Publicus Cursus* ab *Angariis* & *Parangariis* distinguatur in Codice Justiniano, & fere ibi ad Cursum Veredorum seu Equorum Cursualium restringatur. ITALIÆ] Inde intelligimus à Nerva sublevatos illo onere Italos, non autem Provinciales. Sæpe equidem potior præ reliquis Italiæ conditio. Hinc, ut alia mittam, *Fus Italicum* & urbes Juris Italici à censu soli & capitis (prout illud alicubi explicat commemoratus paullo ante Jurisconsultus ad Cod. Theodosianum)

Jac. Gothofr. ad C. Th. T. v. p. 200.

L. 1. D. de Mun. & Hon.

L. 200. T. v. C. Th.

L. 16. C. Th. de Curs. Publ.

L. 24. cod.

L. 17. cod.

immunes; hinc *Centesima* à Caio Italiae remissa, non autem Provinciis, juxta Suetonium; hinc ALIMENTA ITALIAE à Nervæ successore, juxta ejusdem Trajani nummum, distributa; hinc denique juxta alium Severi Nummum, mihi quoque visum apud illustrissimum Colbertum, INDULGENTIA IN ITALIAM. At postea receptum, ut Italia exemplo nonnullis Provinciis eadem *Vehiculatio* remitteretur, onere nempe illius ad fiscum traducto, ut liquet ex

L. 5. C. Th. de Curiof. Constitutione Constantii; *In his duntaxat Provinciis, in quibus Cursus à Provincialibus exhibetur.* Ergo quaedam

Provinciae, in quibus Cursus ille aliunde, è fisco nempe exhibebatur. Talis *Africa*, ut ex aliis legibus ejusdem Codicis haud male videtur colligere diligentissimus ejus interpres. Neque vero insolita ejusmodi in Africam beneficentia, sicut alioquin in ejus Metropolim Augustorum *Indulgentiam* praedicant rursus Italiae exemplo antiqui Nummi, INDULGENTIA AUGG. IN CARTH. *Indulgentia Augustorum in Carthaginienses.* De Hadriano etiam Spartianus, *Multum beneficii Provinciis Africanis attribuit*; an forte Cursu fiscali ibi primum instituto, quod in genere illi tribuit idem Auctor? Sic varia saepe nec eadem Provinciarum Romani orbis

Tac. H. 1. 8. sub Caesaribus conditio. Gallis jus Civitatis & tributorum immunitas, postrema etiam Batavis concessa; quum aliae Provinciae essent tributariae. A Mesopotamiis impositum à Trajano tributum ab Hadriano non exactum. At vicissim certa quaedam onera hujus aut illius Provinciae, ut Bithyniorum onus & impendia pro legatione annua ad Principem, & ad Mæsiæ Rectorem, apud Plinium: sic Fiscus Judaicus; sic gravius onus Provinciarum, quæ parebant Proconsulibus, quam quæ Legatis Caesaris, ut exemplo Achaiae & Ma-

Spart. in Hadr.

L. x. Epist. 62.

& Macedonia Tacitus docet, & quod non debuit pe-
 ritissimo alioquin Romanorum rituum Lipsio nego-
 tium faceſſere. Ratio enim meo iudicio obvia, quod
 annua eſſent Imperia Proconſulum; inde ſumptus
 Provincialium graviores in itinera, in adventum co-
 rundem Magiſtratum, quem Cicero non multum
 ab hoſtili expugnatione differre ſolitus alicubi teſta-
 tur, & quam gravis eſſet Provinciis ſæpe alibi incul-
 cat: adde in plures Legatos, & majorem Comitatum
 Proconſulum, penes quos etiam ſex faſces, quum Le-
 gatorum Cæſaris eſſent quinque, & diuturniora im-
 peria, & minora proinde Provinciæ onera, adde de-
 nique, eidem Tacito illuſtrando inſignem Tullii de
 eadem Macedonia *Conſulari Imperio* vexata locum. R E-
 M I S S A] An quod in Italia ſublata fuerit omnino
Vehiculatio, ſub Nerva; an quod tantum remiſſum e-
 jus onus, eodem à privatis ad fiſcum translato? Prius
 ſuadere videntur Muli clitellis depositis paſcentes;
 poſterius autem publicæ utilitatis ratio, & ſingularis
 ejuſmodi beneficentiæ exempla. Equidem apud Dio-
 nem lego, Macrinum ſub Severo, *Vehiculis Principis*,
qua diſpoſita erant via Flaminia ad curſum, præſectum,
 ἠὲς μὲν τοῖς ἑξ ἑβήρεσσι ὀχήμασι τοῖς κτ' πλὴν φλαμίνιαν ἔδον
 διαφέρον ἐπιτάχνη. Qui locus in primis notandus, quod
Vehicula Principis eadem vocet, quia nempe ad fiſcum
 ſpectarent, & ita in Italia à Nervæ temporibus mos
 obtinuiſſe videatur. *Remiſſa* vero ac ſublevata latius
 eadem *Vehiculatio* ſub Hadriano, Pio, ac Severo; quo-
 rum ille, *Curſum fiſcalem* inſtituit, ne *Magiſtratus* hoc one-
 re gravarentur; Pius *Vehicularium Curſum* ſumma diligen-
 tia ſublevavit; Severus, *Rei Vehiculariæ munus* à privatis
 ad *Fiſcum* traduxit, auctore Spartiano. Quæ loca valde
 exercuerunt viros doctos, cum *Hiſtoriæ Auguſtæ*,
 Iiiii 3 tum

Annal. 1. 76.

Pro L. Ma-
nil.De Provin-
Conſul.

L. LXXVIII.

Spart. in
Hadr.
Capitol. in
Pio.

tum Concilii Theodosiani interpretes, quorum expositiones jam hic non ventilo. Ita autem capio Spartiani de Hadriano locum, de quo illi inter se potissimum digladiantur. Hadrianum nempe curam Vehiculationis, quam antea gerebant Rectores Provinciarum ac Magistratus Urbici, ut è Plutarcho liquet in Galba, ad Fiscum traduxisse, constitutis certis personis per singulas Provincias, qui in posterum nomine Principis sollicitudinem illam in se reciperent. Hinc instituti videntur in Provinciis illi *Præfecti Vehiculorum*, quorum mentionem sæpe videas in Inscriptionibus antiquis, eorumque aut *per Gallias*, aut *trium Provinciarum*. Inde etiam postea illud *Agentium in rebus* officium, quos legimus in Constitutionibus sequentium Imperatorum, & quidem modo unum, modo duos per singulas Provincias missos, qui curam publici Cursus gererent, ac unde *Cursus Publici Præpositi*, *Curiosi*, *Evocati*, & *Exploratores* dicti, sicut constat ex Codice Theodosiano. Ita Magistratus cum Pop. Rom. tum Civitatum gravi onere liberati ab Hadriano, quod iis, quamquam impensis Provincialium, in speciali provisu & cura illius Vehiculationis incumberebat. Eo modo res plana & sublata difficultates varia, quibus laborant alia interpretationes. Neque obstat, quod Cursui Publico præfuisse legamus Præsides Provinciarum in Annalibus sequentium temporum, ut in Constitutione quadam Juliani, quatenus nempe generalis cura & administratio Provinciae ad eos spectabat. Nihil quidem certius, quam per *Cursum Fiscalem* ab Hadriano institutum, intelligi Cursum ad Fiscum pertinuisse, seu *Fisco obnoxium* redditum, ut loquuntur alibi Imperatores; non autem quod communis Magistratibus esset factus, ut existimabant viri summi. Nihil præterea certius, quam ita

Thef.
 ccccxciii.
 3. &
 ccccxli. 3.

L. 4. C. Th.
 de Curs.
 Publ.

L. 1. de A.
 ctuar. &
 Numer.
 C. Th.

Cur-

Cursum Fiscalem ab Hadriano institutum, ut tamen jam antea Magistratus Italiae essent eo onere sublevati, & post eundem restarent adhuc onera & impensæ Provincialium. Prius è superiori Nummo liquidum; posterius ex iis, quæ de Pio Hadriani successore, ac Severo tradentes auctores vidimus. *Sublevari* autem potuit à Pio variis modis res Vehicularia, non Diplomatica solum seu licentiam Publici Cursus usurpandi paucis concedendo; sed insuper vel Stabulorum, quod à Constantio etiam factum, aut Pabulorum, aut Animalium comparandorum onus pro locorum situ & oportunitate Provincialibus remittendo; vel familiam seu Muliones, Carpentarios, Veredarios, aliosque id genus è fisco alendo; alios denique abusus in Vehiculatione usurpanda tollendo, minuendis oneribus, aut impensis Provincialium, neque tamen omni circa eam sumptu iisdem adhuc remisso, quod à Severo demum factum innuere videtur Spartianus. Neque tamen vel diuturna, vel certe universalis illa Severi beneficentia, rem Vehiculariam à privatis ad fiscum traducentis. Mansit utique aut renovatum hoc onus privatorum in certis Provinciis, ut jam diximus, & ad quas proinde restringenda lex supra adlata, *Patrimonii sunt munerari Vehicularis*. Iterum vero ab aliquot Imperatoribus, ut à Valeriano scribente ad Præfectum Illyrici, ne aut *Vehiculis aut sumptibus Remp. gravent*, tum in primis à Constantio & Juliano variis modis sublevata res Vehicularia, juxta leges de *Curiosis & Publico Cursu*, quæ leguntur in Codice Theodosiano, ac Libanii & Ammiani de Juliano testimonia. De Constantio vero eum in id intentum postremus refert, ut *Rei Vehiculariæ succideret nervos*. Adeo etiam ut mutatis rerum vicibus, non sublevatos solum provinciales omni onere

Treb. Poll.
in Balista.

Lib. XXI.

re

re aut sumptu, sed rem inde largiter facientes luculenter doceat Procopius loco supra indicato, ob commectus nempe alendis Equis & Stabulariis suppeditatos, qui continuo iisdem ex Ærario à Quæstoribus perfollebantur; ita quidem ut sublato eò Cursu à Justiniano gravi dispendio multarentur. At non proinde damno aliquo, aut vero levi etiam beneficio adfectam à Nerva *Italiam* quis putet, *Remisso* illo Cursu aut *Vehiculatione*, quæ ea ætate nondum ad fiscum traducta, varia secum privatorum onera importabat. Conquirenda iis erant & comparanda Animalia; Pabula subministranda; extruenda stabula; de Vehiculis Opificibus, Mulionibus, Mulomedicis, Carpentariis, Veredariis, Hippocomis providendum: Adde licentiam & abusum onerantium Vehicula; Jumenta iniquius tractantium; deducendum per Vias veritas: Adde frequentiam eadem subministrandi; Evectionum contractus, aliaque incommoda plenius alicubi à Libanio enarrata, & signanter à Gregorio Theologo, ubi Saffimorum tanquam *Στάδμῶν* seu unius è Mansionibus publici Cursus incommoda inde orta describit, quem locum jam notavit vir doctus ad Procopium. Quibus damnis aut incommodis subinde obviam ire voluerunt variis Constitutionibus sequentes Imperatores, quæ non *Remissa* quidem sed *sublevata* illa *Vehiculatione*; dum modus & mensura illius præscribitur; numerus præterea Vehiculis aut vehendorum in singulis; pondus oneris iisdem imponendi; Viarum definitio; Cautelæ in eadem Vehiculatione concedenda & usurpanda; Evectionum necessitas; constitutio denique, ut diximus, certarum personarum, quæ omnium horum curam gererent, lata; ut non immerito tam insignis beneficii à Nerva Italiæ concessi memoria publico ære signari

Orat. Fun.
Jul.
In Carmi-
nib.

signari decreto Senatus meruerit. Neque frustra etiam, ut vides, *Muli* pascentes in eodem nummo expressi, quo *Remissa* ejusmodi *Vehiculatio* indicaretur. Præcipuus enim in ea *Mulorum* usus, à quibus *Rheda Cursuales* aut *Fiscales* Sulpitio Severo dictæ, trahebantur, & quorum animalium postea præscriptus alicubi octo numerus tempore æstivo, hyemali decem, Birotis trina. Inde etiam *Vehiculum* pro ejusmodi *Rheda mulari* à Valentiniano usurpatum, quod ante diximus, ut *Rheda mulares* Columellæ; ac *Muliones*, quorum sæpe mentio in Codice Theodosiano, & *Mulomedici* in Constitutione Valentiniani, ac apud rei Veterinariæ scriptores, ut notavit ad eandem vir doctus. Hinc *Muli* inter alia itineris instrumenta data olim è fisco Magistratibus, cum ad Exercitum tum ad Provinciarum regimen profecturis, ut liquet ex Livio, Suetonio, Lampridio, quibus adde Tullium de lege Agraria. Hinc Edictum Justiniani, quo *Mulus* ad Cursum Publicum antea assignatas Præsidibus Provinciarum Pontici tractus, in potestatem illius Vicarii revocat. Hinc denique *Muli Angariales* Libanio, & quod de Juliano tradit Socrates, *Mulorum*, Bòum, & Asinorum Cursus ab eo sublatus. Sed rectius idem Libanius, qui duntaxat modum præscriptum & in meliorem formam circa eadem animalia redactam à Juliano Vehiculationem tradit, sicut probant adhuc ejusdem Cæsaris leges ea de re latae. Mitto L. Veri Vehicula cum Mulabus & Mulionibus argenteis, & quæ jam alibi de Mulis, non jam in Cursu, sed in pompa Muliebri aut Circensi, è Nummis ac antiquis auctoribus notavimus. Cæterum præter *Mulos*, aliaque solita Vehiculationis aut Cursus publici animalia, *Equos* puta, *Boves*, *Asinos*, (de quibus peculiares etiam leguntur Imperatorum Constitutiones in

Kkkkk Codice

L. 8. C. Th.
de Curs.
Publ.

Ed. viii.
c. 3.

Orat. Fun.
Jul.

Lib. iii.
c. 1.

Codice Theodosiano, & quorum postremos *Asinos* nempe in *Ægypto* & reliquo Oriente excepta in *Perfidem* via, à Justiniano Equorum loco constitutos, tradentem diximus Procopium) *Cameli* quoque suo quodam jure recensendi veniunt. Certe ubi de *Veredis* egisset Procopius, mox insequentibus *Camelos* magno numero è publico ali solitos observat vehendis impedimentis militaribus, ne aut onus subire cogentur coloni, aut necessariorum quidpiam militi deesset; hoc vero beneficium à Justiniano sublatum. Ad quem *Camelorum* usum respicere etiam videntur ea quæ de *Camelasia* & *Camelariis* ac *alimentis Camelorum* leguntur in una vel altera lege *Digestorum*, & illi *καμηλαων φροντισει*, quorum alicubi meminit Eusebius. In eundem militarem usum recepta quoque apud alios gentes res *Vehicularia*, quod aliunde notum; sicut de *Philippo* contra Romanos bellum gesturo *Livius* narrat, *Vehicula* Macedonibus imperasse tormentis aliisque bellicis instrumentis vehendis. Sed hæc aliaque eo spectantia docebit nos brevi eruditissimus *Schefferus*. Opportune enim superioribus jam scriptis, moneor ex ultimo *Septentrione* à clarissimi nominis & ingentium in litteras simul ac litteratos meritorum *Nicolao Heinsio* nostro, cum alia parata ad prælum habere virum illum inter paucos hodie diligentia & eruditione præstantem, tum luculentum & accuratum de *Re Vehicularia* *Commentarium*. Ea solum hic adtingimus, quæ in veterum de rebus *Nervæ* silentio, & recentium dissidentibus aut incertis de hac *Vehiculatione* sententiis, ad pleniorum præclari ejusdem *Nummi* declarationem spectare videbantur. Neque etiam alienum ab hoc loco insigne ejusdem *Nervæ* facinus *CALUMNIA FISCO JUDAICI SUBLATA*, juxta

L. 2. & 18.
D. de Mun.
& hon.
De Marty.
Palæf. cxii

Lib. XLII.
c. 3.

xta nummum jam in superioribus adlatum, & quomodo decessor ejus Domitianus *fiscales Calumnias* repressisse dicitur Suetonio, aut Orofio Marcus *Fiscaliū negotiorum Calumniosa monumenta* incendisse, Justiniano autem *Calumnias litium* dici videas. Ut mittam alias ejusdem Nervæ liberalitates cæteroquin ignotas, quas reperias iterum in ejus Nummis, de quibus paullo infra.

Ad similem vero beneficentiam spectat quoque liberalitas illa Hadriani, juxta quam Remissa fisco Principis aut ærario Pop. Romani **RELIQUA** debita ab annis sedecim, syngraphis debitorum in foro incensis, sicut Dio & Spartianus in ejus vita tradidere. Hujus præclari facti memoriam ac imaginem transmisere ad posteras & nostram etiam ætatem præclari ejusdem Cæsaris Nummi, in quibus Hadrianus sinistra Sceptrum tenet, dextra autem facem accensam, qua jacentem in terra fasciculum exurit, ante tres figuræ stantes, quarum una (aut juxta nummum Mediceum tres) sublata manu gaudium & acclamationes suas contestatur, Nummi autem inscriptio, **RELIQUA VETERA HS. NOVIUS MILL. ABOLITA.**

Viderat jam olim similem Nummum vir incomparabilis, sed quem male in Aufonianis lectionibus ad Trajanum

Kkkkk 2

janum